

GUILLEM

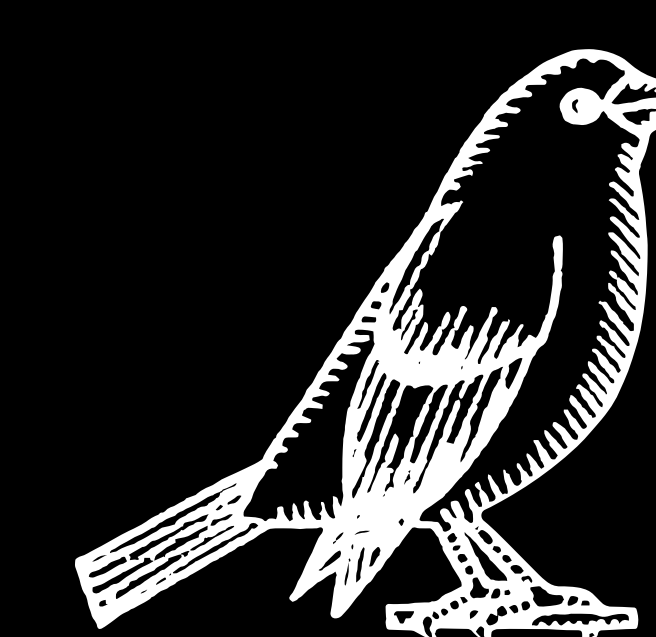

VILADOT,

A cura de
Joan Puig Ribera

POLIÈDRIC

VILADOT
1
0
CENTENARI
GUILLEM VILADOT
1922-2022

LO PARDAL
FUNDACIÓ
GUILLEM
VILADOT

UN INFANT DE RIELLA

En Guillem en primer pla, el seu germà Jordi i una nena sense identificar a la masia Isidori, 1933 (Arxiu familiar)

Guillem Viladot i Puig va néixer a Agramunt el 26 d'abril de 1922 en el si d'una família de farmacèutics i lletraferits, de la qual cosa ell presumia sovint: *dels Viladot vaig heretar la intel·ligència, i dels Puig, una bella cal·ligrafia espiritual.*

En Guillem fou el tercer fill del matrimoni entre l'apotecari Joan Viladot i Puig i Paula Puig i Ball, els quals tingueren dues noies i dos nois en aquest ordre: Carme, Josefina, Guillem i Jordi.

En Guillem s'enorgullia dels seus avantpassats explicant que el besavi Antoni i l'avi Ramon parlaven en llatí mentre es passejaven vestits amb levita pel sol que tocava a la botiga del carrer de la Congregació. D'ells li sobrevingué l'afecció a les lletres: *El besavi, l'avi i el pare constitueixen la raó genètica per la qual jo he esdevingut escriptor. La raó familiar: la raó per la qual no podem deixar de dependre de tot allò que ha estat abans de nosaltres...*

Guillem Viladot va fer els estudis primaris en diferents institucions docents d'Agramunt en els anys anteriors a la guerra. Primer, de menut, va anar un temps al col·legi de les monges de la Immaculada Concepció. Després de fer cinc anys fou traslladat als *Hermanos* de la vila on va ser introduït en la doctrina cristiana.

Finalment va ser alumne de l'escola pública, anomenada *Estudi Major*, situada en l'antic convent de la Mercè i on avui hi ha l'Espai Guinovart.

La seva infantesa i adolescència van transcórrer a Agramunt d'una manera plàcida i semblant a la de qualsevol infant d'aquella època. En bona mesura els primers anys es poden seguir a partir dels relats poètics que va deixar a *Temps d'estrena* i a les *Ultramemòries*. S'hi descobreix un nen de poble amb una forta inquietud per absorbir el món camperol que l'embolcallava: *faig esment que la meva infantesa de fet fou tan alegre, il·lusionada i feliç com la de tots els meus amics.*

Guillem a l'edat de 8 anys, 1930 (Arxiu familiar)

En Guillem, amb 15 anys,
als dipòsits del Parc
del Convent d'Agramunt,
1937 (Arxiu familiar)

Havent aprovat l'ingrés, els pares el van internar als Germans Maristes de Lleida perquè hi fes el batxillerat, encara que no va poder acabar el curs a causa d'una malaltia que el deixà dèbil en el llit. Els pares, en confirmar-se el diagnòstic d'una tuberculosi, feren condicionar la masia de ca l'Isidori (situada a mig aire de la serra d'Almenara i a un parell de quilòmetres de la vila) i mare i fill s'hi traslladaren per tal que hi fes repòs i respirés aires sans.

Al mas de ca l'Isidori van viure una temporada llarga juntament amb els masovers, mentre la resta de la família els visitava de tant en tant. El contacte amb el timó, el romaní, les argelagues i la naturalesa condicionaren aquell infant feble i el marcaren per sempre més: *En aquells moments, l'enfora era habitat per uns objectes damunt dels quals no parava d'emmirallar-me: les ribes, els guarets, els rostolls, els líquens de les pedres, la pols, les cigales, els grills... A còpia de veurem'hi reflectit, aquests objectes-mirall esdevingueren substància d'identitat. Així vaig començar a estimar la meva terra com una matèria que em sostenia. I estimant-la, vaig aprendre, per identificació profunda, a estimar-me a mi.*

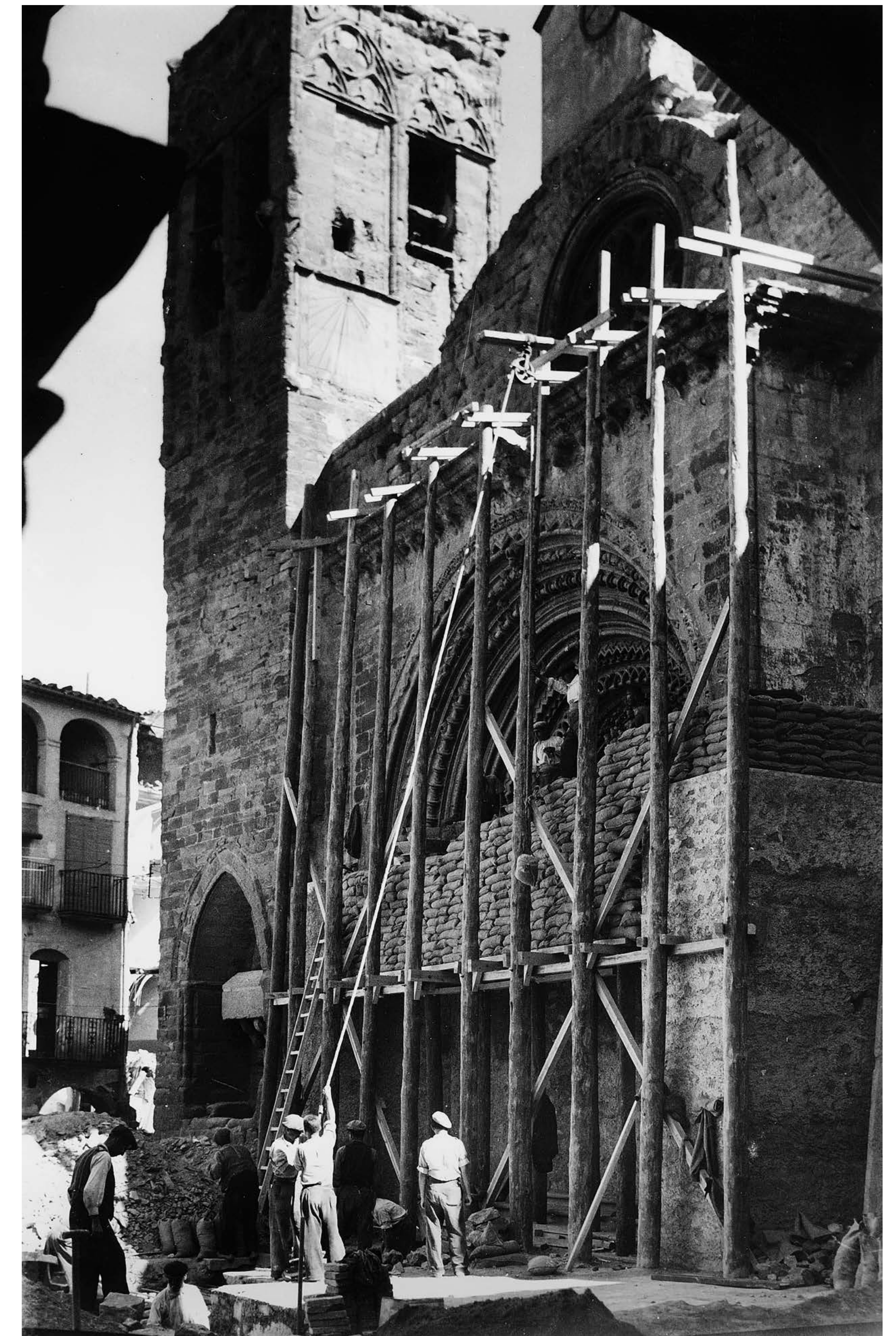
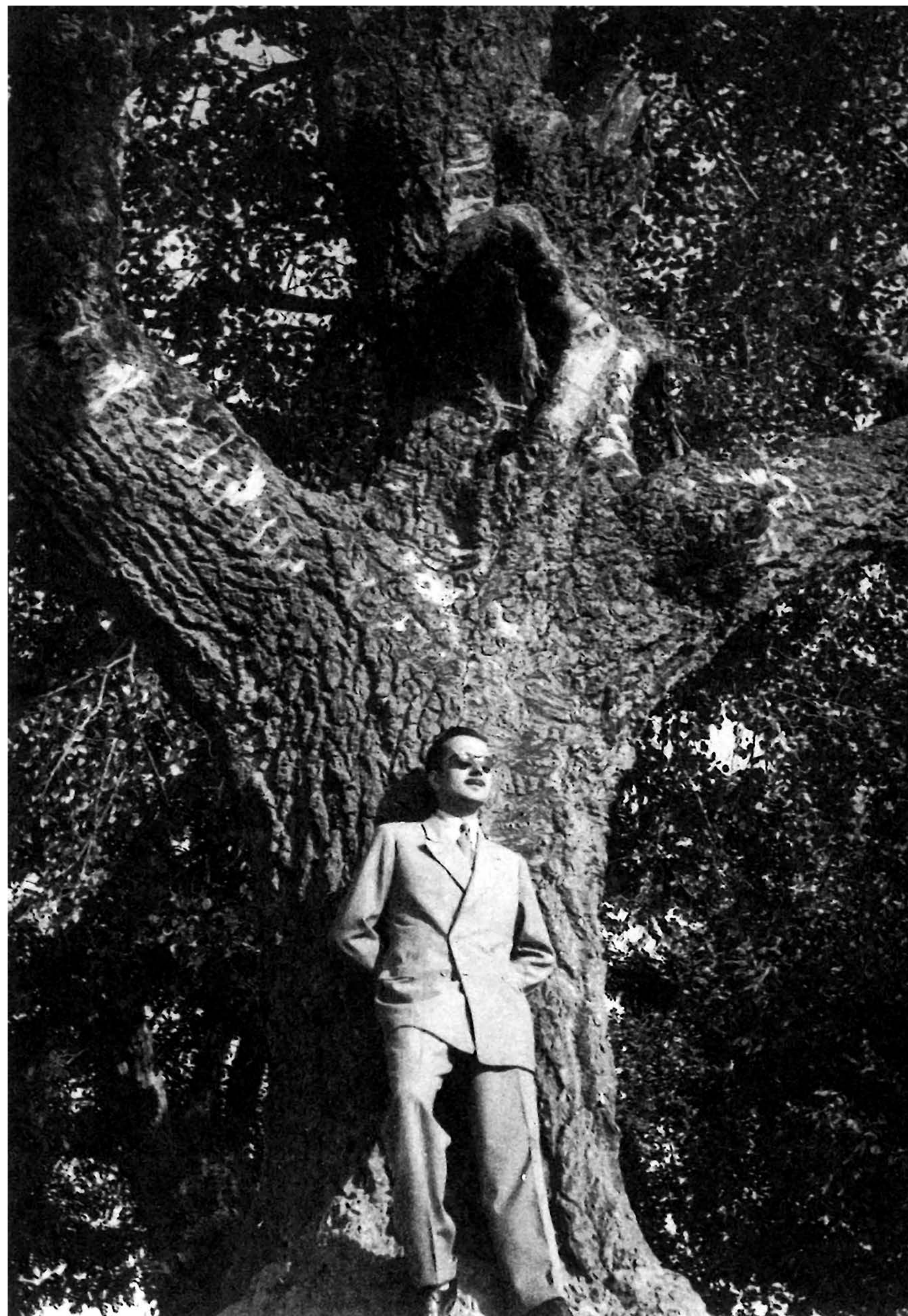
APRENTENTATGE I DESCOBERTES

En Guillem amb bicicleta
a la carretera de Mafet,
1949 (Arxiu familiar)

La Guerra Civil coincidí amb l'inici de la joventut. La família es traslladà a viure a la masia de ca l'Isidori. Des d'allà en Guillem va veure com el 5 d'abril de 1938 els avions de l'exèrcit rebel bombardejaven despietadament la vila. A partir d'aquell moment el poble restà desolat. La casa on tenien la farmàcia també fou esfondrada parcialment. Mentre vivia a la masia (en aquells moments Guillem era un noi d'uns 16 anys) feia feines de pagès, ja que faltaven braços al camp. Una bona part del que va viure durant la Guerra Civil apareix en la novel·la *La cendra*.

Passada la guerra i transcorregut un any a l'Institut Balma de Barcelona, començà farmàcia a la Universitat de Barcelona el curs 1940/41. Es pot dir que escollí la carrera més per tradició i imperatiu familiar que no pas perquè en fos entusiasta. Durant els anys universitaris va conèixer Montserrat Felip i Iglesias, companya d'estudis de farmàcia que acabà sent la seva esposa. Es van casar a Sant Sever de Barcelona el 20 de juliol de 1949. A en Guillem li agradava explicar una anècdota relacionada amb la seva esposa provinent de la capital: *El doctor Pons (tutor de la Montserrat) era molt afeccionat a anar a la Vall d'Aran i quan hi anava, solia passar per Agramunt. En aquell temps la nostra vila era un fangar amb bèsties pels carrers i un gran nombre de cases humils... En passar per la vila, paraven a comprar torrons a cal Pallejà; i la Montserrat feia: "Quins pobles! Jo no viuria mai en un poble com aquest!". I s'hi va casar!*

Portalada de l'església de Santa Maria d'Agramunt, 1938 (Arxiu fotogràfic revista *Sió*)

En Guillem recolzat en un arbre de la Ribera del Sió, 1947 (Arxiu familiar)

ESTRENA LITERÀRIA

Després del viatge de noces a Mallorca, en Guillem i la Montserrat s'incorporaren a la farmàcia paterna d'Agramunt. Al cap d'un temps, a en Guillem se li declarà una pleuresia que el va retenir bastant temps al llit. Com que el transcórrer de les hores era lent, va començar a escriure unes narracions poètiques en què evocava la seva infantesa. Aquestes prosas s'acabaren convertint en el seu primer llibre que l'editorial Selecta va publicar el 1959 amb el títol de *Temps d'estrena*.

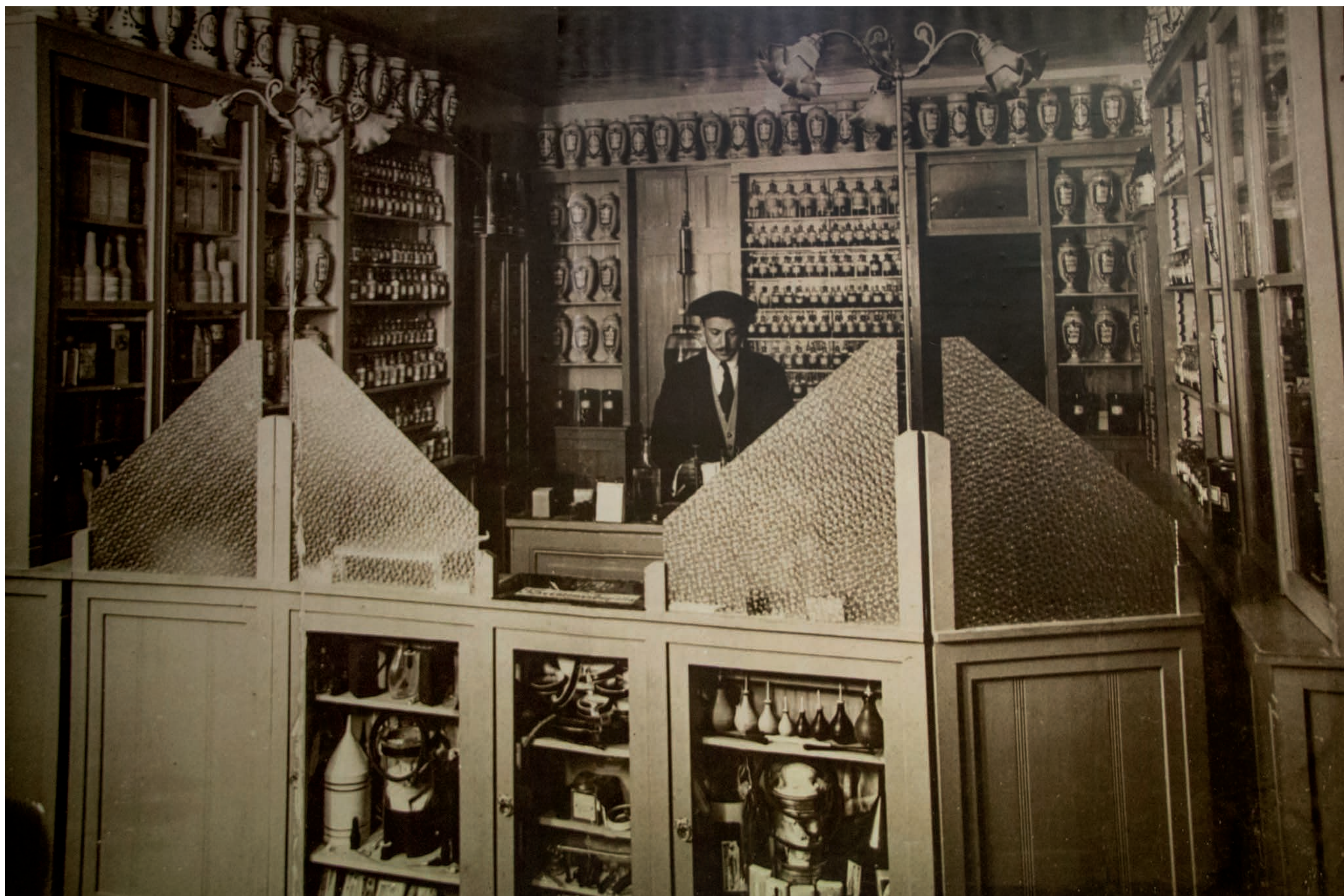
Vaig anar escrivint unes prosas curtes, denses i alhora líriques, que venien a ser una elaboració de com els infants ens vam estrenar a la vida durant la primera i segona infantesa. I sense adonar-me'n van anar

sortint tant uns poemes en prosa com la denúncia d'una societat que, atrafegada amb afers més peremptoris, potser la supervivència en un país pobre, semblava no haver-se plantejat mai la necessitat de convertir la relació amb els infants en un instrument més o menys pedagògic.

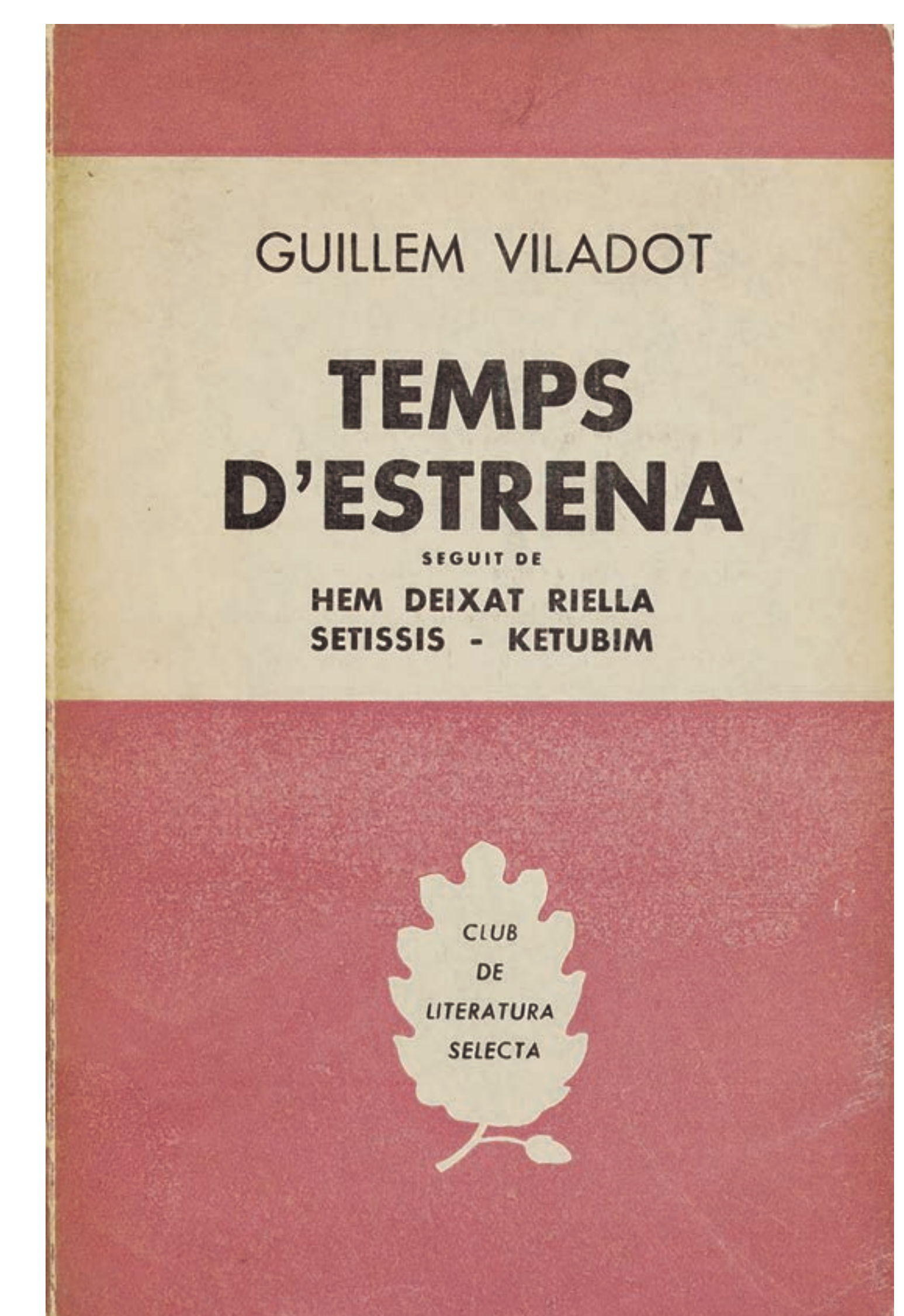
La seva formació literària havia estat castellana en bona part. El pas definitiu al català es va produir arran de la prohibició d'escriure per haver redactat un article literari sobre dos llibres de Rafael Alberti, poeta proscrit pel règim franquista: *De resultes de publicar (la revista Labor) un article meu sobre dos llibres de Rafael Alberti, vaig ser condemnat a no escriure durant un any. (...) A partir d'aquell moment vaig decidir que calia escriure en català com un acte de servei. Ara, això pot sonar a actitud romàntica, però aleshores, quan el país era ocupat per una força repressiva anticatalana, la resposta no podia ser una altra, en definitiva una afirmació de llibertat*".

La seva obra literària s'inicià el 1949 amb les narracions curtes *Temps d'estrena*. La publicació del llibre per l'editorial Selecta incloïa a més tres reculls poètics possiblement perquè es considerà que no tenia prou cos per aparèixer per separat. *Temps d'estrena* suposà el tret de sortida de la producció literària viladotiana.

Guillem Viladot,
Temps d'estrena.
Editorial Selecta; Barcelona, 1959

Interior de la farmàcia, 1930
(Arxiu fotogràfic revista *Síó*)

DESCOBERTA DE LA POESIA VISUAL

Quan als tretze anys el pare el va acompanyar a Lleida per fer l'examen d'ingrés de batxillerat, Guillem Viladot va descobrir amb admiració l'obra de l'escultor Leandre Cristòfol: *Mentre el pare saludava els amics, jo descobria l'obra d'un escultor que arribaria a ser cèlebre: Leandre Cristòfol. Vaig estar molta estona davant una peça que es titulava Peix sobre la platja. Es tractava d'un tros d'ampolla de vidre, un filferro i un aïllament de porcellana. Sovint penso que davant de tanta sorpresa vaig quedar inseminat artísticament, una fecundació, però, que tardaria molts anys en fruitar (...). Al cartipàs de la memòria hi restaria per sempre més aquella imatge. Sense assabentar-me'n, acabava d'entrar en un món que es convertiria en el meu.*

A finals dels quaranta i principis dels cinquanta Guillem Viladot va sentir la necessitat de trencar motlles en la poesia a partir de la desestructuració de l'ordre alfabètic, la qual cosa el va portar primerament a la *poesia concreta*. En Guillem insistia que el fet s'havia produït per un impuls espontani, ja que desconeixia el que s'estava fent paral·lelament en el mateix sentit en diversos punts del planeta.

Respecte la poesia d'aquests primers anys, Guillem Viladot sovint solia distingir entre poesia visual i poesia discursiva. Ell va practicar les dues modalitats a la vegada: *Hem deixat Riella*, 1956; *Les Planificacions*, 1957; *Resident a la pàtria*, 1958, *Ketubim*, *Els metaplasmes*, *Urim Tummim*, 1959; *El silenci*, *Ia-Urt*, 1960; *Comunió general*, 1961; *Blancs espirituals*, 1964, i *Cançons d'era*, 1965.

Viladot complementa la creació i edició de llibres amb la participació en moltes exposicions de poesia visual tant a nivell col·lectiu com individual.

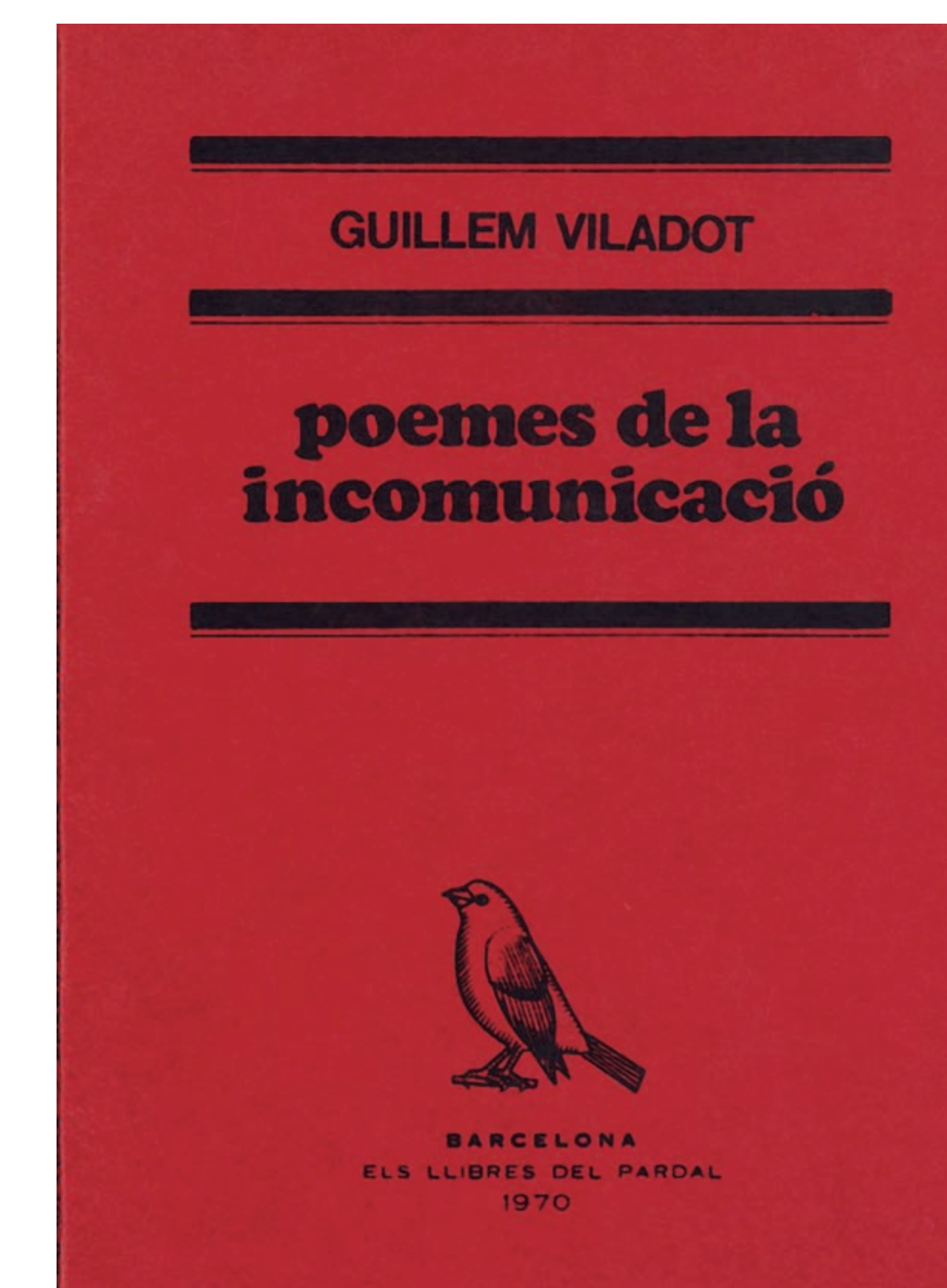
Cal destacar l'exposició de Viladot, Brossa i Iglésias del Marquet, que es va fer l'any 1971 a la Petite Galerie de Lleida. Durant els anys setanta participa en exposicions de poesia concreta a Catalunya, a la resta de l'Estat i a diferents llocs del món: Montevideo, Santiago de Xile i l'Havana, Bonn, Portugal, França...

L'any 1976, té lloc una exposició de poesia visual catalana amb 30 poetes, a l'Obra Cultural de La Caixa i dos anys després l'exposició de poesia visual a la sala d'art Cop d'ull de Lleida.

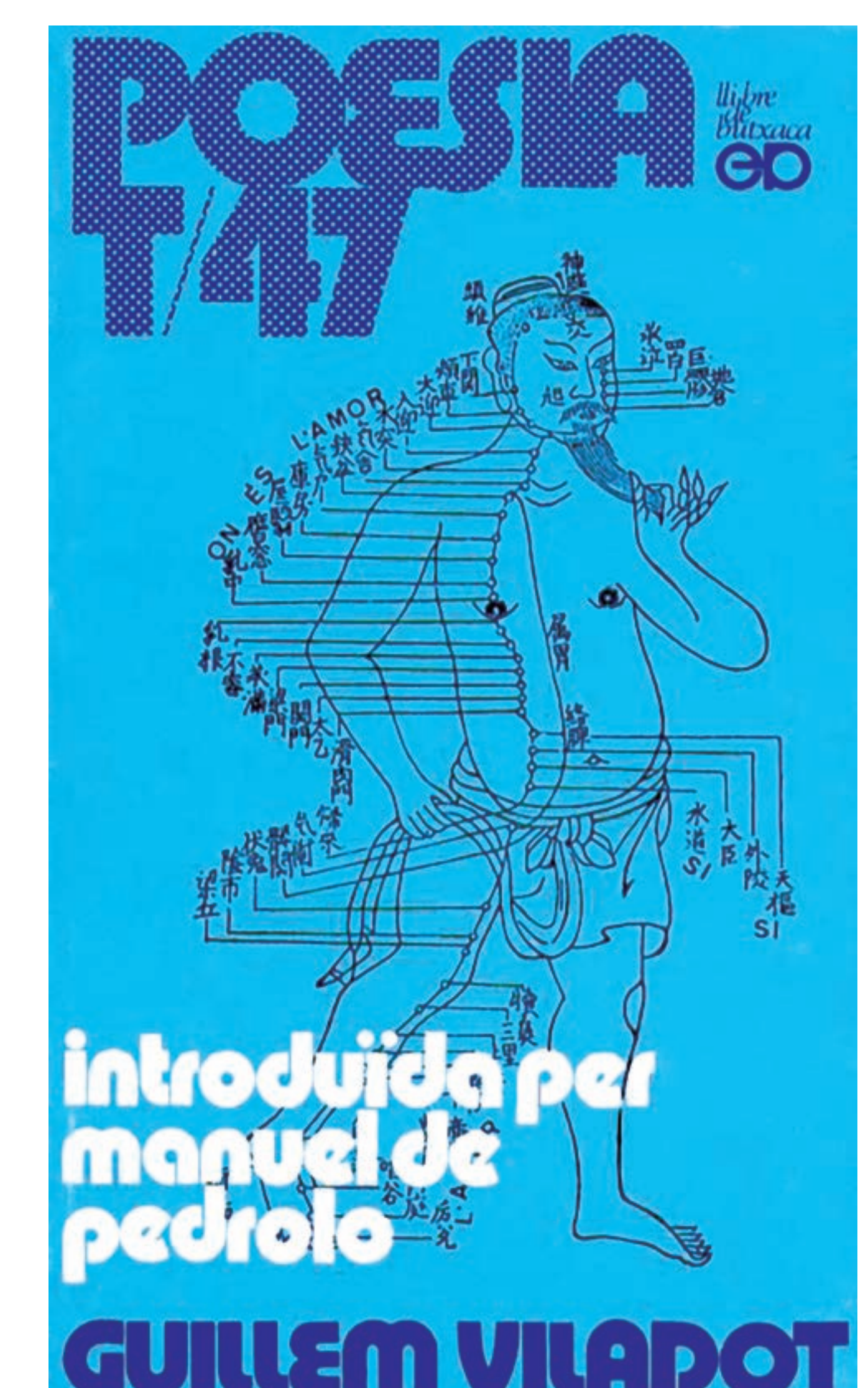
Als 80, destaca l'exposició *Iconografies de l'ús i de l'oci* a la Galeria Maeght de Barcelona i, al setembre, a la Fontana d'Or de Girona.

També al 1981, presenta *25 anys de Poesia experimental a Riella*, una antològica de tota la seva poesia experimental al Museu Municipal d'Agramunt.

Guillem Viladot,
Poemes de la incomunicació.
Lo Pardal; Agramunt, 1970

Guillem Viladot,
Poesia T/47.
Editorial Pòrtic; Barcelona, 1971

Guillem Viladot,
Poema de l'home. Z llibertat Z.
Lo Pardal; Agramunt, 1973

Guillem Viladot,
Poema de l'home.
1972

Josep Iglésias del Marquet,
Guillem Viladot i Joan Brossa,
1971
(Josep M. Puig de la Bellacasa)

Entre 1970 i 1985 produeix i edita una gran quantitat d'obra. En prosa cal destacar l'aparició de *La cendra*, una novel·la que parla d'una noia de poble, la Filo, durant els anys de la guerra i la immediata postguerra. El context i les vivències de la protagonista (que coincideixen en el temps i l'espai amb els de l'autor) són equiparables als de la Colometa de la *Plaça del Diamant* o als de la Conxa de *Pedra de Tartera*.

El 1974 aparegué *Memòria de Riella*, que suposava la reedició dels tres primers volums de relats (*Temps d'estrena*, *La gent i el vent* i *Els infants de Riella*) més un de nou, *La rel del panical*, totalment en la línia dels anteriors.

El mite de Riella va néixer quan Guillem Viladot va empescar-se aquest nom per suplantar el nom d'Agramunt en els escrits que tenien com a referent la vila natal.

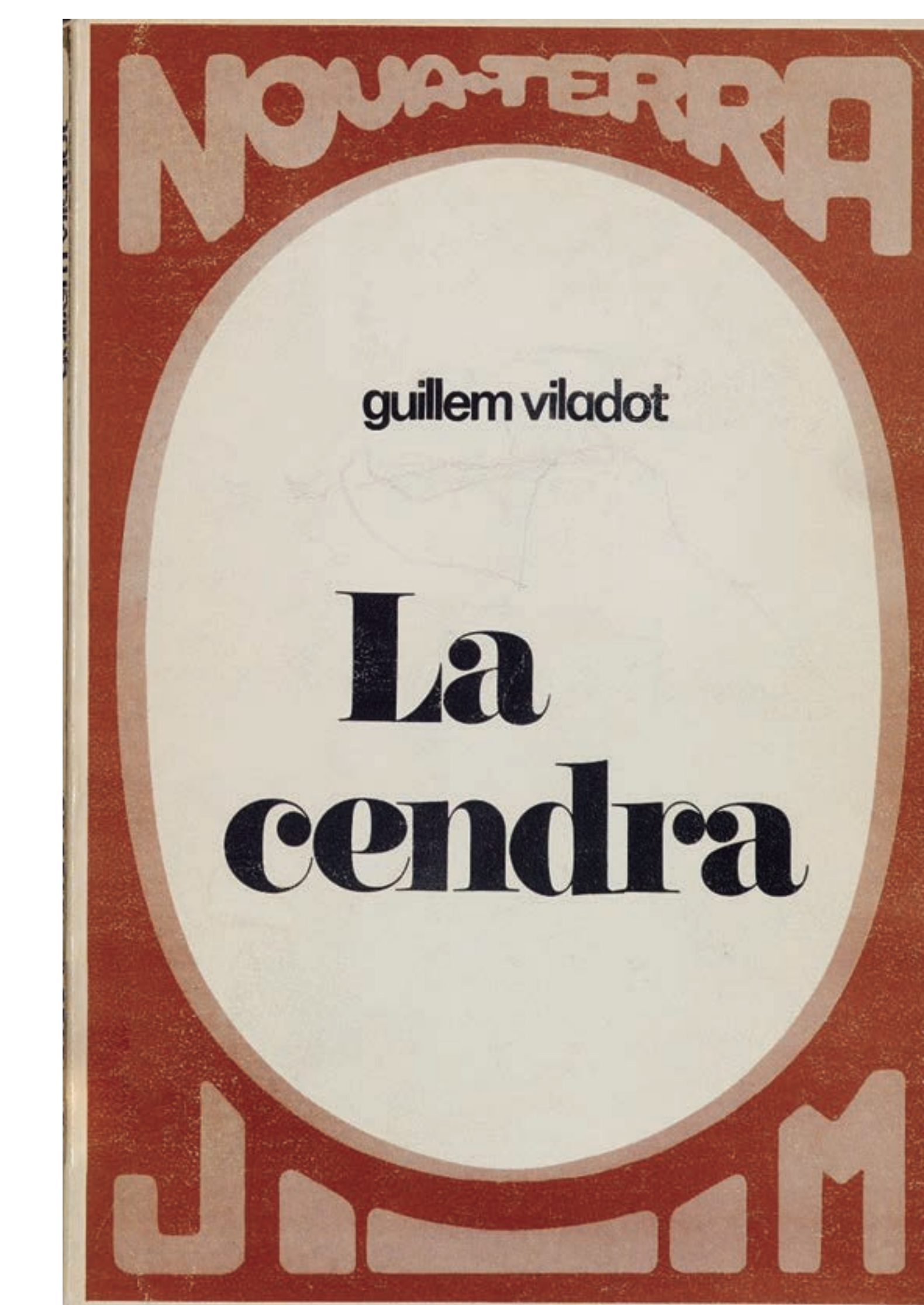
El paisatge d'Agramunt, les places d'Agramunt, els carrers d'Agramunt, el tarannà d'Agramunt, la llum del cel d'Agramunt, els silencis d'Agramunt, la gent i el vent d'Agramunt són els elements que, quan s'han interioritzat pregonament, fruiten amb joia dins nostre i generen la necessitat de compartir-ne el gaudi. Així, doncs, no és gratuït que Agramunt hagi estat mitificat, o sublimat amb el nom de Riella. Riella és l'Agramunt idealitzat i patit, és el poble proper i remot, és la col·lectivitat viva que serveix la meua història.

Amb els anys, la seva producció novel·lística va anar in crescendo: *Tingues memòria de mi* (1976), *Ricard* (1977), *Discurs horitzontal* (1982), *L'amo* (1982), *Memorial de Na Nona* (1983) i *Simetria* (1986). Novel·les que Guillem Viladot qualifica de psicològiques, perquè hi analitza personatges en situacions traumàtiques: la crisi personal d'un sacerdot, l'homosexualitat, la sexualitat de la dona, el mite d'Edip...

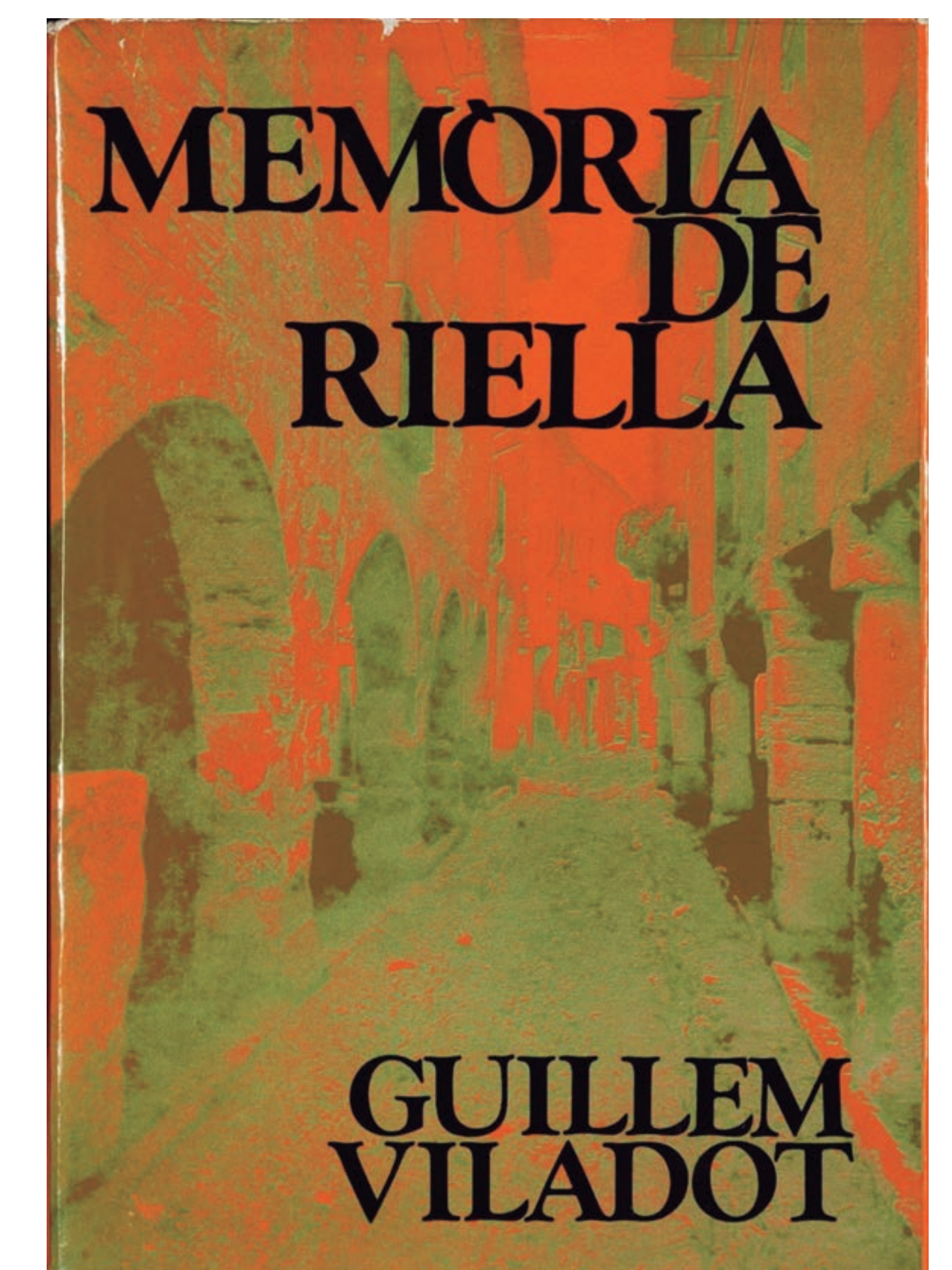
El mateix confessà: *La descoberta de la psicoanàlisi com un mètode de coneixement (gràcies a la psicòloga Marta Trepà) em serví per desbridar el discurs literari de tota mena de servituds...*

NARRATIVA I PSICOANÀLISI

Guillem Viladot,
La cendra.
Editorial Nova Terra; Barcelona, 1972

Guillem Viladot,
Memòria de Riella.
Editorial Pòrtic; Barcelona, 1974

També en la introducció a *L'amo*, manifesta que en la seva primera obra narrativa la feina psicoanalítica que hi havia era més aviat una intuïció, mentre que a partir d'aquesta novella ja hi ha una decidida pretensió d'aplicar-hi la psicoanàlisi. La novel·lística d'aquest moment tracta temes tabú de manera crua i directa; fet que coincideix amb l'aperturisme i la desinhibició que es produí en els darrers anys de la dictadura i principis de la democràcia.

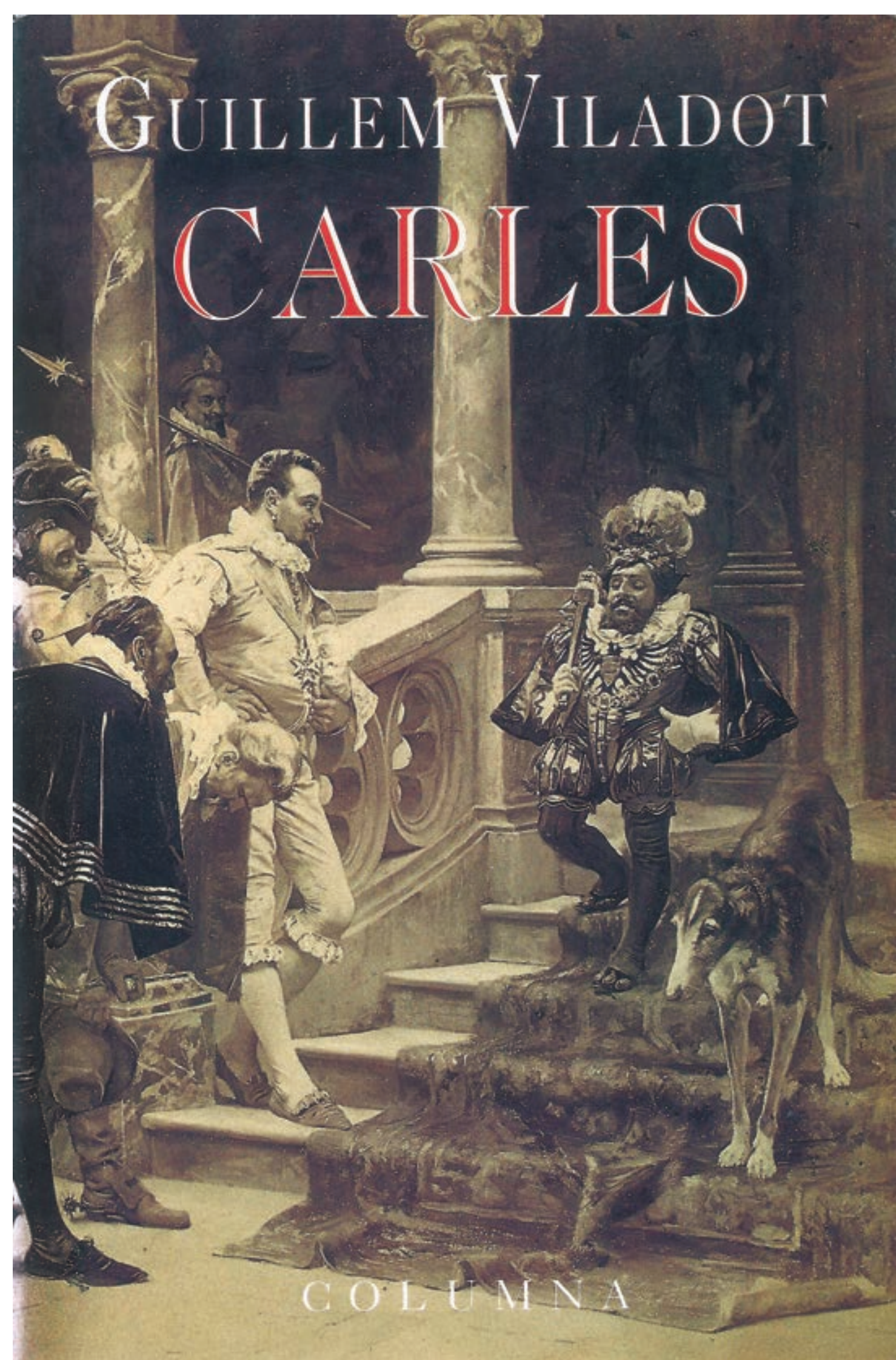
La introspecció psicològica el portà a escriure dues novel·les fonamentades en personatges de relleu de la història d'Espanya: *Joana* (1991), basada en la reina Juana la Loca i *Carles* (1994), referida al fill estrafet de Felip II. A la vegada que escrivia coses tan diverses com el *Llibre de les velticositats* (1990), *Autobiografia de Déu* (1997), *El trill* (1997), *Quartet ponentí* amb Rosa Fabregat, Francesc Pané i Marta Alòs (1999) i *Els ulls* (1999), o poesia discursiva: *Tempus fugit* (1989), *Del dit al xip* (1990), *Menorà* (1995), *Besllum* (1996) i *Res comú* (1997).

Guillem Viladot durant un període irrompé en el món de la literatura infantil i juvenil. Va col·laborar a *Cavall Fort*. El 1982, la Galera va editar tres llibres per a infants dins la col·lecció “La gavina”: *El vell i l'ocell*, *Simbad, el mariner* i *Professor Fluss, el televisor vivent*. També aquell mateix any enllestí la novel·leta juvenil *L'Ass i l'Orr*, que es publicà dotze anys després. El 1984, aparegué *Autostop a la ciutat submergida*, una novel·leta fantàstica destinada a joves que es llegí força en l'àmbit escolar.

Francesc Porta, Ton Sirera, Josep Vallverdú, Leandre Cristòfol i Guillem Viladot a la serra d'Almenara, 1967 (Arxiu Fundació Guillem Viladot)

Guillem Viladot, *Carles*. Editorial Columna; Barcelona, 1994

Josep Vallverdú, Miquel Lladó,
Guillem Viladot, Francesc Porta,
Manuel de Pedrolo i Josep Maria
Portuguès a Tàrrrega, 1958
(Arxiu Guillem Viladot)

ESCRITOR PONENTÍ

A partir de la col·laboració a les revistes lleidatanes *Ciudad* i *Labor* entrà en contacte amb un grup de persones que han estat un referent per a les comarques de Ponent: Josep Vallverdú, Manuel de Pedrolo, Francesc Porta, Miquel Lladó, Lluís Trepapat... Amb tots ells Viladot travà una forta amistat que amb el pas dels anys s'anà ampliant: Leandre Cristòfol, Iglesias del Marquet, Ton Sirera, Josep M. Portuguès, Daniel Gelabert, Jaume Magre, Simeó Miquel, Anicet Casañes, Rosa Fabregat, Rosa M. Solsona, Rosa Siré, Jaume Pont, Josep R. Correal, Marta Trepapat, Frederic Vilà, Francesc Pané, Marta Alòs...

Col·laborà com a articulista en diversos diaris (*El Correo Catalán*, *La Mañana*, *El Segre*, *Diari de Lleida*, *La Vanguardia*, *Avui*, *El Observador*, *El Periódico* (suplement de Lleida)...) i revistes (*Labor*, *Destino*, *Or i Flama*, *Serra d'Or*, *Sió*...). Els seus articles giraven entorn de l'art, la literatura, la llengua, la vida, la política, les vivències pròpies, etc. Publicats l'any 1981, aparegué una selecció dels articles que *El Correo Catalán* havia publicat entre juliol de 1976 i setembre de 1979 amb el mateix títol que portava la seva secció al rotatiu: *La finestra induïda*.

Des 1986 fins pocs dies abans de la seva mort va escriure cada dia a *La Mañana*: tretze anys amb un total d'uns quatre mil articles. Els seus textos moltes vegades incitaven a la polèmica, encara que en Guillem Viladot no defugia les confrontacions, perquè era un provocador en molts sentits. Les dues capçaleres de més èxit foren *Cartes per(ver)ses* i *Diós*. El rotatiu edità pòstumament dos llibres amb una tria dels seus articles.

L'arrelament a la vila natal el va portar a ser un dels impulsors del butlletí local *Sió* del qual fou director a l'ombra durant uns anys i un fidel col·laborador amb els seus articles mensuals a partir de 1977. Fruit dels escrits apareguts a la revista agramuntina s'han publicat els reculls: *Itineraris interiors* (1992 i segona edició 2021), *Ultramemòries i altres relats* (2008) i *Som a Riella*.

Enmig de tanta poesia innovadora Viladot sorprengué el 1983 amb un llibre de sonets de versos decasíl·labs: *Amor físic*. Una obra que colpeix tant per l'aspecte formal com per la temàtica referida a unes relacions sexuals exposades sense tabús. Quatre anys després publicà *Urc del cos* seguint un patró semblant.

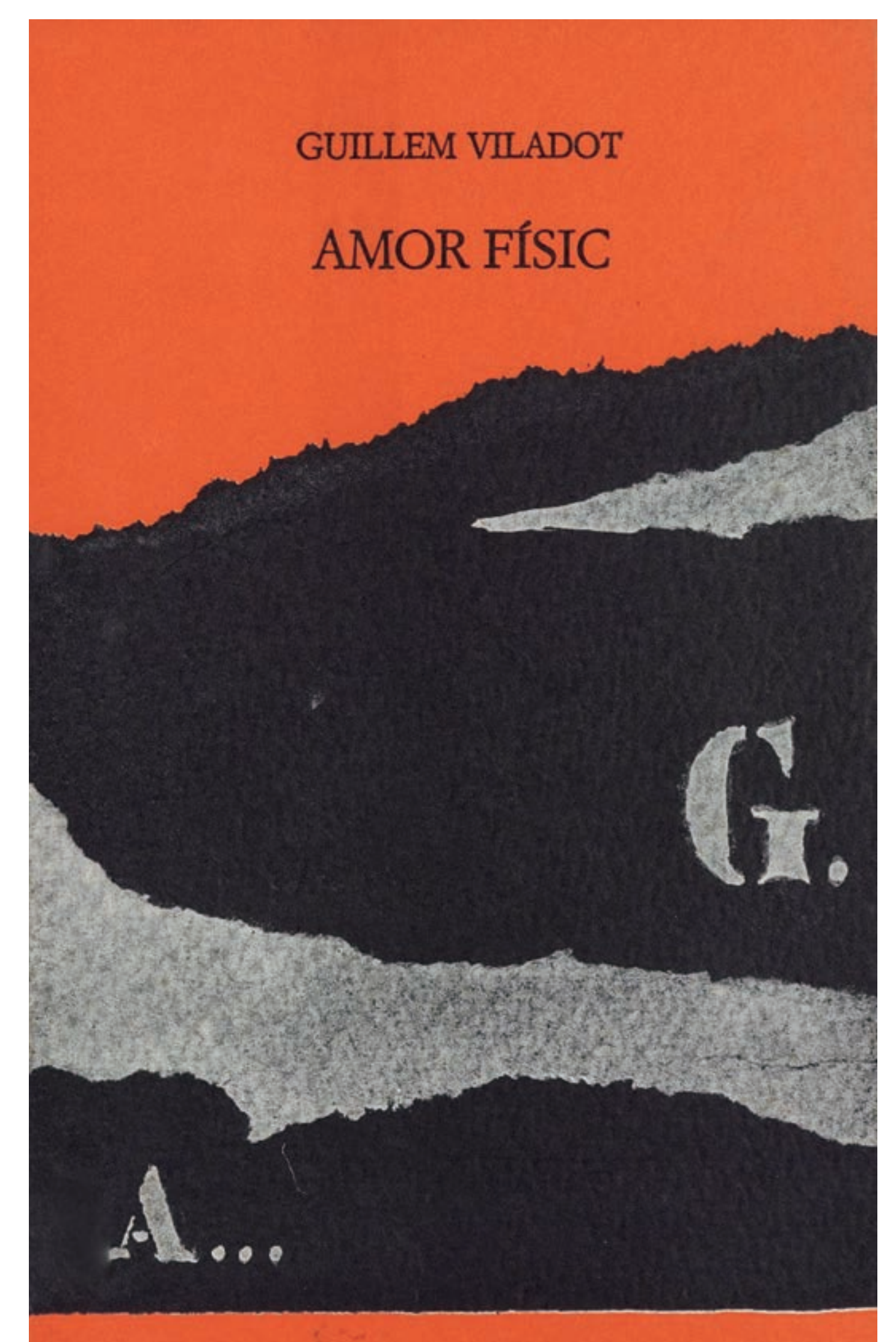
El 1986 edicions *El Mall* va treure els dos primers volums de l'Obra Completa de Guillem Viladot, però l'editorial va anar a mal borràs. Al cap de cinc anys l'editorial *Columna* va apostar novament per l'edició de l'obra completa començant des de zero i va treure en dues tongades els quatre primers exemplars amb una introducció de Joaquim Molas. Pòstumament, *Pagès Editors* de Lleida publicà el cinquè i darrer volum. El 2005 *Tabelària edicions* va completar les obres completes de poesia amb un llibre fotogràfic on es poden veure la major part de les peces exposades al museu de Lo Pardal, *Objectes de companyia*.

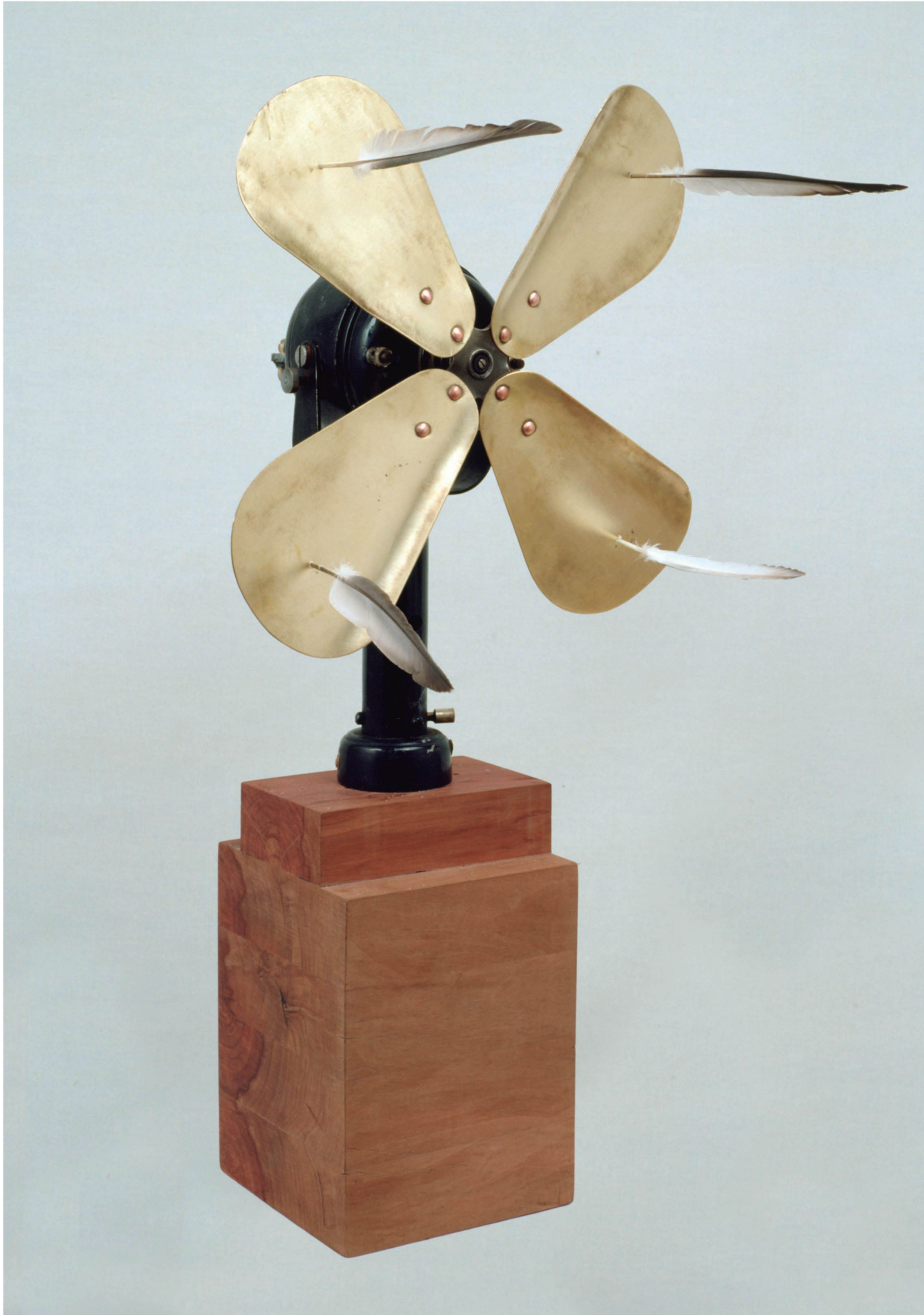
Guillem Viladot dedicà molt de temps els últims anys a la *poesia objectual*. Partia sovint de l'objecte trobat i manipulat al qual atribuïa una nova significació: *A mesura que ens anem atansant al món plàstic i que les obres tenen, no una dimensió de llibre, sinó de cartell, de fusta, de ferro, tot va agafant una certa entitat pròpia, però que no és res més que una diferenciació quantitativa i no qualitativa. Un quadre o un mòbil pot ser la mateixa cosa, igual que un poema visual; sinó que l'un és fet d'una manera i l'altre, d'una altra.*

En Guillem Viladot se sentia atret principalment pels objectes que havien tingut un relleu durant la seva vida: un balancí, unes bitlles, una cadira de boga, les eines de pagès... als quals, un cop havia desaparegut el seu aspecte pràctic, ell hi descobria l'estètic: *Tots aquests objectes no els trio, sinó que venen cap a mi. M'atreuen sense saber ben bé per què i, a través d'ells cal treballar-hi per oferir aquesta creació que no té res a veure amb la plàstica o l'escultura, sinó que continua sent totalment poesia.*

DEL SONET A LA POÈTICA DELS OBJECTES

Guillem Viladot,
Amor físic.
Edicions d'El Mall; Barcelona, 1983

Guillem Viladot,
Principi de plaer.
1998 (Arxiu Fundació Guillem Viladot)

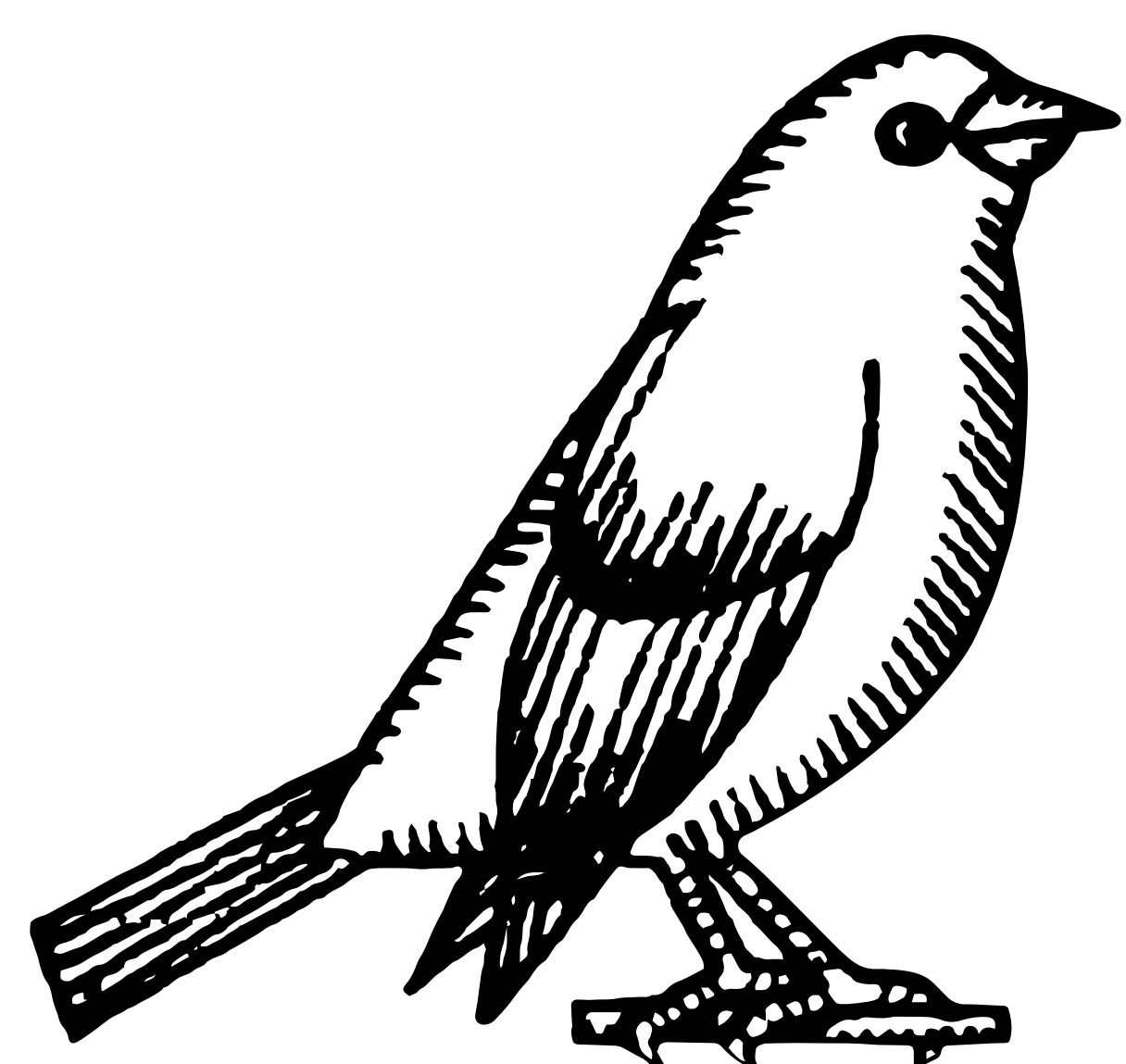
Urc i Guillem Viladot
(Josep Bertran Puigpinós)

Guillem Viladot
al Pardal Parc
(Josep Bertran Puigpinós)

Guillem Viladot,
Del llibre *Poemes de la incomunicació*.
1970 (Arxiu Fundació Guillem Viladot)

LO PARDAL S'ENLAIRA

Per recollir la seva producció de poesia objectual, Guillem Viladot va idear el primer museu de poesia visual, *Lo Pardal*, repartit en dos edificis mitgers. La inauguració es va fer el 1994. Però com que la seva creació no tenia aturador, quatre anys després l'amplià amb un nou edifici. Els tres immobles contenen unes set-centes obres. A més a més, el 1998 inaugurà “*Lo Pardal Parc*”, ubicat a l'era de la masia de ca l'Isidori, on s'exposen objectes de grans dimensions.

El 1998 va presentar *Self*, un conjunt unitari de trenta obres, batejades i catalogades, que exhibí en diferents sales d'exposicions; la sèrie s'explica a partir de la terminologia de Lacan. D'entre les obres de *Self*, destaca la titulada *Ideal del jo*, consistent en una calavera cofada amb una corona i dipositada dins una urna de vidre que té als peus els volums de l'obra poètica completa del propi autor.

En els darrers anys de la seva vida li arribaren un seguit de reconeixements: Urgellenc '91, Fill Il·lustre de la Vila d'Agramunt (1992), Escriptor del mes (octubre de 1992), organització dels Premis de Poesia Visual Guillem Viladot (1992, 1993, 1994 i 1995), Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1993), Soci d'Honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, etc.

Guillem Viladot va morir el 19 de novembre de 1999. En aquells moments tenia 77 anys i estava en el punt més àlgid de la seva fama i creativitat. El seu cos reposa en un nínxol del cementiri d'Agramunt on el consistori col·locà una làpida dedicada al seu fill il·lustre amb uns versos del mateix Guillem:

*Busqueu i trobareu.
Quan trobeu, doneu.
Quan doneu, que sigui sense límit.
Si no és així,
tot allò que és en la mesura,
a qui aprofita?*

CRÈDITS

A cura de: *Joan Puig Ribera*
Disseny gràfic: *131.gd*
(*Pau Llop + Esteve Padilla*)

